

Η Ανακήρυξη Επιτίμων Διδασκτόρων στα Πανεπιστήμια του Ιωάννη Πανάρετου*

Η ενασχόληση των πανεπιστημιακών, αλλά και των Πανεπιστημίων, με τα καθημερινά προβλήματα έχει περιορίσει σε μεγάλο βαθμό τον προβληματισμό για καθαρά ακαδημαϊκά θέματα, κάτι που θα έπρεπε να αποτελεί το κύριο μέλημα των Πανεπιστημίων.

Ένα από αυτά είναι και η ανακήρυξη Επιτίμων Διδασκτόρων.

Σύμφωνα με την διεθνή ακαδημαϊκή πρακτική, ο τίτλος του Επίτιμου Διδάκτορα είναι η ύψιστη τιμή που μπορεί να απονεμίσει ένα Πανεπιστήμιο για εξαιρετική συνεισφορά σε μια συγκεκριμένη περιοχή της επιστήμης, σημαντικότερη ίσως από τις ακαδημαϊκές απαιτήσεις για την απονομή του συνήθους διδακτορικού διπλώματος (του υψηλότερου ακαδημαϊκού τίτλου). Μια άλλη προσέγγιση, που έχει υιοθετηθεί από μερικά, νέα κυρίως, Πανεπιστήμια είναι η ανακήρυξη επιτίμων διδασκτόρων με κριτήριο την καταξίωσή τους στην κοινωνία.

Στην χώρα μας, η ισχύουσα νομοθεσία (Ν. 2083/92) αναθέτει την αρμοδιότητα ανακήρυξης Επιτίμων Διδασκτόρων στις **Γενικές Συνελεύσεις των Τμημάτων** (και όχι στη Σύγκλητο, όπως γίνεται στην ανακήρυξη ομότιμου καθηγητή). Δεν κάνει όμως ιδιαίτερη αναφορά στις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την απονομή των τίτλων αυτών. Η προηγουμένως ισχύουσα νομοθεσία (Ν. 5343/32, άρθρο 214) ανέθετε την αρμοδιότητα αυτή στις Σχολές αναφέροντας ότι *“Τιμής ένεκα απονέμονται τα εν άρθρω 197, διδακτορικά διπλώματα υπό της οικείας έκαστον Σχολής εις τους εν ταις επιστήμαις, ταις γράμμασιν, ή ταις τέχναις διαπρέποντας πολυτίμους τω Έθνει ή τω Παν/μίω παρασχόντας υπηρεσίας Έλληνας ή μη μετ’ ητιολογημένην πρότασιν δύο τουλάχιστον τακτικών καθηγητών της Σχολής και μετ’ απόφασιν αυτής λαμβανομένην δια πλειοψηφίας των τριών τετάρτων του συνόλου του συλλόγου αυτής και διατυπουμένην εν ψηφίσματι”*.

Ο συνδυασμός των διατάξεων αυτών, αλλά και η εν γένει φιλοσοφία της νομοθεσίας μετά τον Ν. 1268/82, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η απονομή του τίτλου του Επίτιμου Διδάκτορα είναι αρμοδιότητα των Τμημάτων, γιατί τα Τμήματα είναι εκείνα που μπορούν να αξιολογήσουν την συνεισφορά αυτού που πρόκειται να τιμηθεί στην **συγκεκριμένη επιστημονική περιοχή** που θεραπεύει το Τμήμα. Η απονομή επομένως του τίτλου αυτού από τμήματα, σε άτομα που δεν έχουν σχέση με το αντικείμενό τους δεν συνάδει με την ακαδημαϊκή πρακτική.

Στα Πανεπιστήμια του εξωτερικού με ισχυρή ακαδημαϊκή παράδοση-και ιδίως στα καλύτερα από αυτά-η διαδικασία απονομής του τίτλου του Επίτιμου Διδάκτορα είναι ιδιαίτερα επίπονη και εξαντλητική. Ο τίτλος απονέμεται, συνήθως, σε πρόσωπα που έχουν καταξιωθεί σε ένα

επιστημονικό αντικείμενο όντες ήδη καθηγητές σε γνωστά Πανεπιστήμια και έχουν συνεισφέρει σημαντικά στην πρόοδο της **συγκεκριμένης** επιστήμης. Απονέμεται επίσης, λιγότερο συχνά, σε προσωπικότητες που δεν επέλεξαν στην ζωή τους, ή δεν είχαν την ευκαιρία, να ακολουθήσουν ακαδημαϊκή καριέρα, αλλά η επιστημονική τους συνεισφορά σε ένα συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο αξιολογείται εξίσου σημαντική με αυτή των διακεκριμένων πανεπιστημιακών καθηγητών. Η πρώτη περίπτωση, δηλαδή των πανεπιστημιακών καθηγητών που έχουν διακριθεί στην επιστήμη, είναι αρκετά ευκολότερη αφού η επιστημονική καταξίωση στα Πανεπιστήμια είναι ένα μετρήσιμο μέγεθος που είναι αρκετά εύκολο να αξιολογηθεί. **Η συνεισφορά όμως στην επιστήμη και η ενδεχόμενη απονομή του τίτλου Επίτιμου Διδάκτορα σε μη πανεπιστημιακούς είναι κάτι που χρειάζεται ιδιαίτερη αξιολόγηση και προσοχή.** Σε Πανεπιστήμια με ακαδημαϊκή παράδοση, αυτό γίνεται με ιδιαίτερη φειδώ και εφόσον πραγματικά η επιστημονική συνεισφορά αυτών που πρόκειται να τιμηθούν είναι τουλάχιστον ισάξια με αυτήν καταξιωμένων πανεπιστημιακών καθηγητών ή ερευνητών.

Στα Ελληνικά Πανεπιστήμια, επειδή δεν έχουν καταρτισθεί εσωτερικοί κανονισμοί, δεν υπάρχουν σαφή κριτήρια για την απονομή της κορυφαίας τιμής που το Πανεπιστήμιο μπορεί να απονέμει. Σε πολλές περιπτώσεις, η απονομή του τίτλου του Επίτιμου Διδάκτορα δεν αποτελεί το αποτέλεσμα αυστηρής αξιολόγησης επιστημονικών επιτευγμάτων. Σε άλλες περιπτώσεις, απονέμονται τίτλοι σε άτομα που δεν έχουν σχέση με το επιστημονικό αντικείμενο κάποιου συγκεκριμένου Τμήματος. Πέραν τούτου, ακόμη και η απαίτηση για μία αυστηρή ακαδημαϊκή διαδικασία, όπου οι προτείνοντες θα πρέπει να τεκμηριώσουν την όποια πρότασή τους με παράθεση των έργων του προτεινομένου να τιμηθεί, δεν τηρείται πάντοτε. Γίνεται απλώς μία πρόταση και δεδομένης συνήθως, της κοινωνικής απήχησης και του ονόματος του προτεινομένου, λαμβάνεται απόφαση για απονομή του τίτλου. Σε άλλες περιπτώσεις υποβαθμίζεται η ουσία της διαδικασίας, αλλά και η απονεμόμενη τιμή, όταν η τελετή γίνεται ομαδικά (για περισσότερους από ένα επιστήμονες).

Πιστεύω ότι είναι ανάγκη τα Πανεπιστήμια να προβληματισθούν για τον τρόπο απονομής των τίτλων αυτών, τίτλων που ουσιαστικά ισοδυναμούν με την απονομή ενός διδακτορικού διπλώματος, του ύψιστου επιστημονικού τίτλου που ένα Πανεπιστήμιο μπορεί να χορηγήσει.

Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι σε ιστορικά Πανεπιστήμια του εξωτερικού όχι μόνο η διαδικασία αυτή είναι επίπονη και εξαντλητική, όπως προαναφέρθηκε, αλλά υπάρχουν και περιπτώσεις όπου ατυχείς προτάσεις οδήγησαν σε αρνητικό αποτέλεσμα που έφερε και το

προτεινόμενο πρόσωπο, αλλά και το ίδιο το Πανεπιστήμιο σε δυσχερή θέση. (Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Πανεπιστημίου του Σικάγου, το οποίο αρνήθηκε να απονείμει τον τίτλο της Επίτιμου Διδάκτορος στην Βασίλισσα της Αγγλίας γιατί το επιστημονικό της έργο δεν θεμελιώνει μία τέτοια τιμή. Παρόμοια κατάσταση δημιουργήθηκε πρόσφατα στο Πανεπιστήμιο Yale όπου πολλοί διδάσκοντες αντέδρασαν έντονα στην ανακήρυξη σε επίτιμο διδάκτορα του Αμερικανού Προέδρου Bush).

Ορισμένοι θέτουν συχνά το ερώτημα: Αν η διαδικασία απονομής του τίτλου του επίτιμου διδάκτορα είναι τόσο δύσκολη, με ποιό τρόπο το Πανεπιστήμιο μπορεί να τιμήσει πρόσωπα που έχουν καταξιωθεί στην κοινωνία για λόγους που δεν σχετίζονται με συμβολή στην επιστήμη; (π.χ. κοινωνική προσφορά). Η απάντηση στο ερώτημα αυτό έχει επίσης δοθεί από τα καταξιωμένα Πανεπιστήμια με παράδοση, τα οποία έχουν θεσπίσει άλλες τιμητικές διακρίσεις, διαφορετικές από αυτήν του επίτιμου διδάκτορα.

Κλείνοντας, θα ήθελα να παρατηρήσω ότι ακαδημαϊκές πρακτικές και διαδικασίες, όπως αυτές της απονομής τίτλων από τα Πανεπιστημιακά Τμήματα, αλλά και από τα Πανεπιστήμια γενικότερα, αποτελούν εξίσου σημαντικά χαρακτηριστικά του κύρους τους με αυτά που συνήθως χρησιμοποιούνται ως κριτήρια ποιότητας (πρόγραμμα σπουδών, ερευνητική δραστηριότητα διδασκόντων, αριθμοί πτυχιούχων, κλ.π.).

** Ο κ. Ιωάννης Πανάρετος είναι Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών και πρώην Πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας. (Οι απόψεις αυτές διατυπώθηκαν προ διετίας με αφορμή σχετική συζήτηση στο Πανεπιστήμιο).*